

บทที่ 1

บทนำ

บทนำ (Introduction)

ปัจจุบันชุมชนท้องถิ่นและกลุ่มอาชีพในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ได้มีการแข่งขันการพัฒนาผลิตภัณฑ์สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน ซึ่งถือเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสืบทอดกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษให้เป็นผลิตภัณฑ์ที่สามารถตอบสนองความต้องการของกลุ่มลูกค้าต่างๆ ได้กว้างขวางมากขึ้น อย่างไรก็ตามงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่เป็นอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่ ยังเป็นสินค้าที่ผลิตขึ้นจากความรู้ ทักษะ และความชำนาญแบบดั้งเดิมเป็นหลัก ซึ่งยังขาดการพัฒนาทั้งรูปแบบภายในและรูปลักษณ์ภายนอกให้มีความสวยงาม เป็นเอกลักษณ์ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด ส่งผลให้ผลิตภัณฑ์แต่ละภูมิภาคมีความเหมือนหรือคล้ายคลึงกันมาก จะส่งผล ไม่ดีทั้งในเชิงมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ทั้งในแง่การผลิตและการตลาดในระยะยาว

การวิจัยครั้งนี้จึงพิจารณาเห็นว่าภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบันจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการวางรากฐานขององค์ความรู้ที่จะพัฒนาต่อยอดของแนวความคิดในด้านการสร้างสรรค์ความแปลกใหม่ให้กับผลิตภัณฑ์งานจักสานของไทยในปัจจุบันให้เพิ่มมากขึ้น จึงได้มีแนวทางในการศึกษางานหัตถกรรมจักสานภายในจังหวัดนครปฐมเพื่อการพัฒนา รูปแบบและสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้มีความทันสมัยและสามารถแข่งขันได้ในตลาดปัจจุบันแต่เป็นการต่อยอดการพัฒนาตลาดในอนาคต

เนื่องจากในปัจจุบันผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติกำลังได้รับความสนใจมากขึ้น โดยเห็นได้จากรูปแบบผลิตภัณฑ์ต่างๆตามท้องตลาดที่มีการผลิตจากวัสดุธรรมชาติหลากหลายชนิด เนื่องจากผู้คนให้ความสนใจกับภาวะโลกร้อนมากขึ้น จึงมีการนำวัสดุธรรมชาติที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์มาพัฒนาออกแบบเป็นรูปแบบผลิตภัณฑ์หลากหลาย ทั้งของใช้และของตกแต่งบ้าน แต่ทั้งข้อจำกัดเรื่องความรู้เดิมของชาวบ้านรวมทั้งรูปแบบที่ผลิตทำให้ผลิตภัณฑ์แต่ละชุมชนมีความคล้ายคลึงกันมาก คณะผู้วิจัยจึงมีแนวทางในการออกแบบเพื่อพัฒนาและสร้างสรรค์รูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีความแปลกใหม่โดยใช้วัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นเป็นหลัก โดยคำนึงถึงความรู้พื้นฐานเดิมของชาวบ้านและพัฒนาวัสดุธรรมชาติที่สามารถผลิตได้เองภายในประเทศ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาการวิจัย

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยเป็นมรดกตกทอดที่มีคุณค่าอย่างยิ่ง มีประวัติอันยาวนานและสะท้อนให้เห็นถึงภูมิปัญญาของบรรพบุรุษที่ก่อกำเนิดถึงศิลปวัฒนธรรมประเพณีที่เกยรุ่งเรืองของชาติไทย ในแต่ละยุคสมัยมีวิวัฒนาการมาโดยลำดับ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ใช้สอยและสนองความต้องการของผู้บริโภคผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยจึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศช่วยสร้างรายได้ให้แก่

ครอบครัวราษฎรชนบทและมีส่วนสัมพันธ์ใกล้ชิดกับชีวิตความเป็นอยู่ของคนไทยในแต่ละท้องถิ่น และยังส่งผลในการสร้างสรรค์ทางศิลปะความสวยงามให้แก่ชีวิต

การอนุรักษ์และสืบทอดงานหัตถกรรมไทยจากบรรพบุรุษให้ดำรงอยู่ได้ จำเป็นจะต้องมีการพัฒนา รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมให้เหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยและความงามทางศิลปะ การพัฒนาคุณภาพงานหัตถกรรมให้มีมาตรฐานที่ดี โดยคำนึงถึงธรรมชาติของวัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตเพื่อให้เกิดประโยชน์ คุ่มค่าสูงสุดและมีรูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมที่มีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอันเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทย รูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยในปัจจุบัน ได้แก่ ผ้าและผลิตภัณฑ์จากผ้า ดอกไม้ประดิษฐ์ และผลิตภัณฑ์จากกระดาษ เครื่องจักสานไม้ไผ่และหวาย เครื่องรัก ผลิตภัณฑ์เส้นใย เครื่องปั้นดินเผา เครื่องโลหะ เครื่องไม้ เครื่องหนัง อัญมณีและเครื่องประดับ ผลิตภัณฑ์จากเปลือกหอย เขาสัตว์และกะลามะพร้าว เป็นต้น

ปัจจุบันสินค้าหัตถกรรมไทยสามารถส่งออกได้ปีละจำนวนมาก จะเห็นได้จากตัวเลขการส่งออก ตั้งแต่ปี 2541-2544 มีมูลค่า 82,407, 91,311, 103,152 และ 113,427 ล้านบาท อย่างไรก็ตามการที่การค้าในตลาดโลกได้เปลี่ยนแปลงไปเข้าสู่ระบบนโยบายการค้าเสรีประเทศต่างๆมีการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในระดับภูมิภาคและระดับโลก การเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก (WTO) ทำให้ประเทศต่างๆต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการค้าเสรีที่มีการแข่งขันทางการตลาดมากขึ้น ดังนั้นประเทศไทยจะต้องเริ่มปรับกลยุทธ์ในการส่งออก เพื่อให้สามารถรักษาส่วนแบ่งในตลาดเดิมและมีสมรรถภาพในการหาตลาดแห่งใหม่ประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจได้แก่ ออสเตรเลีย เยอรมัน ฝรั่งเศสและอิตาลีประชาชนมีกำลังในการซื้อสูง ดังนั้นการปรับปรุงพัฒนาสินค้าหัตถกรรมย่อมจะเป็นประโยชน์ต่อการขยายตลาดส่งออกดังกล่าว (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม)

การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้บริโภคชนบทชนนิยมประเพณีความเชื่อและความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อรสนิยมของผู้บริโภคในการกำหนดการเลือกซื้อสินค้า ตลาดสินค้าหัตถกรรมในต่างประเทศมักจะเป็นสินค้าประเภทของขวัญของที่ระลึกและเครื่องตกแต่งภายในบ้าน สินค้าเหล่านี้ส่วนใหญ่จะสั่งจากประเทศจีนและอินโดนีเซียซึ่งมีราคาค่อนข้างถูก จากการวิจัยศึกษารูปแบบของใช้ของที่ระลึกในตลาดฝรั่งเศสและอิตาลีของสำนักพัฒนาอุตสาหกรรมในครอบครัวและหัตถกรรม กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม พบว่าผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานที่ทำด้วยเส้นใยพืช เส้นใยสังเคราะห์ ประเภทกระเป๋าของตกแต่งและของใช้ เช่น กล้องใส่ของเป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับความนิยมและเป็นที่ต้องการประเภทหนึ่ง ซึ่งผลิตภัณฑ์สินค้าเหล่านี้จะมีคุณภาพดีสวยงามเน้นในเรื่องรูปแบบและประโยชน์ใช้สอย ดังนั้นการพัฒนามาตรฐานตรงตามรสนิยมของผู้บริโภคจะเป็นโอกาสทางการตลาดส่งออกสินค้าหัตถกรรมไทยให้กว้างขวาง

สินค้าหัตถกรรมไทยมีบทบาทสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมช่วยให้ราษฎรในท้องถิ่นมีงานทำและเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว สร้างความเจริญให้กับท้องถิ่นและส่งผลต่อเศรษฐกิจของประเทศ

การขยายตลาดสินค้าหัตถกรรมให้มีศักยภาพในการส่งออกและทำให้การผลิตสินค้าหัตถกรรมขยายตัวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมให้มีรูปแบบ สีสัน ลวดลายสอดคล้องกับความต้องการตลาดสากลต่างประเทศ เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มโอกาสในการตลาดมากขึ้น

การฟื้นฟูและแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเป็นนโยบายที่รัฐบาลให้ความสำคัญที่จะต้องดำเนินการเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ การส่งเสริมสนับสนุนวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ให้มีการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานผลิตภัณฑ์และสร้างมูลค่าเพิ่มมีศักยภาพในตลาดทั้งในประเทศและตลาดส่งออก เป็นมาตรการที่จะต้องดำเนินงานตามกรอบแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจ อย่างมีคุณภาพและยั่งยืน

สินค้าหัตถกรรมเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่มีบทบาทสำคัญทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศช่วยสร้างรายได้ให้กับราษฎรในชนบทลดการอพยพแรงงาน การพัฒนารูปแบบคุณภาพ โดยผสมผสานเทคโนโลยีขั้นสูงกับภูมิปัญญาชาวบ้านและศิลปะที่มีเอกลักษณ์สร้างสรรค์สินค้าที่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดต่างประเทศ จะทำให้สินค้าหัตถกรรมไทยมีศักยภาพในการส่งออกมากขึ้น ซึ่งจะทำให้การผลิตหัตถกรรมขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เศรษฐกิจในชุมชนมีการเจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น

สินค้าหัตถกรรมของไทยมีหลากหลายประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์จักสาน ผลิตภัณฑ์แกะสลัก เครื่องปั้นดินเผา งานถักทอ เครื่องถม เป็นต้น ซึ่งล้วนมีคุณค่าทางภูมิปัญญาและความสวยงาม ความเป็นเอกลักษณ์ของไทย วัสดุที่ใช้ในการผลิตงานหัตถกรรมส่วนใหญ่จะใช้วัสดุที่หาได้ในท้องถิ่นเป็นวัตถุดิบในการผลิต เช่น ไม้ ไม้ไผ่ หวาย ย่านลิเภา กระจูด กก ผักตบชวา ฯลฯ เพื่อนำมาผลิตเป็นเครื่องมือ เครื่องใช้ ในชีวิตประจำวัน โดยสนองความต้องการประโยชน์ใช้สอยขั้นพื้นฐานเป็นสำคัญ

วัตถุดิบที่ใช้ในการผลิตงานหัตถกรรมส่วนใหญ่ได้มาจากเส้นใยพืชมีมากมายหลายชนิดขึ้นอยู่กับสภาพภูมิประเทศและภูมิอากาศของแต่ละท้องถิ่น พืชที่ใช้ทำผลิตภัณฑ์โดยนำส่วนของใบ ลำต้น และ ผลมาใช้ แบ่งเป็นประเภทใหญ่ๆได้ 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มพืชตระกูลปาล์ม เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว กระจายพันธุ์อยู่ทั่วไปในเขตร้อนชื้นมีประโยชน์ ทางเศรษฐกิจสูง สามารถนำมาใช้เป็นอาหารและวัสดุก่อสร้างตลอดจนนำมาทำผลิตภัณฑ์ต่างๆ ตัวอย่างของพืชชนิดนี้ได้แก่ มะพร้าว ลาน ตาล ชิด จาก หมาก หลาวชะโอน สาธุ ฯลฯ รวมทั้งปาล์มจำพวกเถาไม้เลื้อย ที่เรียกว่า “หวาย”

2. กลุ่มพืชประเภทกก หญ้าและวัชพืชซ่า เป็นพืชใบเลี้ยงเดี่ยว ชอบขึ้นในที่ชุ่มชื้นและริมแม่น้ำลำคลอง เช่น กกกลม กกสามเหลี่ยม กระจูด หญ้าตีนกา หญ้าคา ผักตบชวา คล้า กลุ่ม ฯลฯ ตลอดจนถึงต้นเตย ลำเจียกและต้นกล้วย

3. กลุ่มพืชประเภทป่านปอ เป็นพืชที่ให้เส้นใยของส่วนเปลือก ลำต้น มีความเหนียวทนทานมาก เช่น ปอสา ปอแก้ว ปอกระเจา ปอสามโฮงและป่านสรนารายณ์ ฯลฯ

4. กลุ่มพืชประเภทพันธุ์ไม้เถา เป็นพืชไม่เลื้อย นิยมนำลำต้นมาทำผลิตภัณฑ์เครื่องจักสาน เช่น เถาวัลย์ชนิดต่างๆย่านลิเภา เถาองุ่น ฯลฯ

5. กลุ่มพืชเศรษฐกิจ ผลพลอยได้ของพืชเศรษฐกิจ เช่น ข้าวโพด ข้าวฟ่าง ฟางข้าว ก้านดอกอ้อย ฯลฯ เป็นผลผลิตส่วนที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อะไรแต่สามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ใช้สอยและของที่ระลึกได้เป็นอย่างดี

ผลิตภัณฑ์เส้นใยพืชเป็นงานหัตถกรรมซึ่งทำจากวัตถุดิบพืชธรรมชาติประเภทเส้นใยมีคุณสมบัติเหนียวและทนทาน โดยใช้วิธีการขึ้นรูปแบบผลิตภัณฑ์ได้หลายวิธี เช่น จักสาน ถัก ทอและตัดเย็บ อาจใช้วิธีใดวิธีหนึ่งหรือใช้หลายวิธีผสมผสานกันเพื่อพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ให้มีประโยชน์ใช้สอยและเพิ่มความสวยงาม เส้นใยพืชที่เป็นที่ต้องการของตลาดในสังคมยุคปัจจุบันและมีบทบาทต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในการกระจายรายได้ ได้แก่ ไบลาน ไบตาล ไบจาก ก้านมะพร้าวและใยมะพร้าว ไบกระพ้อ กก กระจูด ผักตบชวาและเชือกกล้วย ปอสา ย่านลิเภา เปลือกข้าวโพด ป่านศรนาครายณ์ ไบเตยและไบปาหนัน โดยนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์เครื่องจักสานในรูปแบบต่าง ๆ

ผลิตภัณฑ์จักสานมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับชีวิตของชาวชนบทจนกลายเป็นส่วนหนึ่งของศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้านที่มีการสร้างสรรค์และสืบทอดต่อเนื่องกันมาแต่อดีต นับตั้งแต่การรู้จักออกแบบลวดลาย รูปทรง โครงสร้าง ตลอดจนการเลือกใช้วัสดุพื้นบ้านได้อย่างเหมาะสมตามคตินิยมท้องถิ่นนั้น ๆ ทำให้เครื่องจักสานพื้นบ้านของไทยมีเอกลักษณ์เฉพาะตนแตกต่างกันไป การพัฒนาเครื่องจักสานด้านรูปแบบ การผลิตและประโยชน์ใช้สอยให้ตรงกับความต้องการของตลาดปัจจุบันเพื่อการขยายตลาดให้กว้างขึ้น เนื่องจากตลาดภายในประเทศมีขนาดจำกัดดังนั้นการจะขยายไปยังตลาดต่างประเทศจะต้องแข่งขันกับเครื่องจักสานต่างประเทศเช่น จีน ฟิลิปปินส์ ใต้หวัน ฯลฯ ดังนั้นการแข่งขันด้านรูปแบบของเครื่องจักสานทั้งมาตรฐานคุณภาพและปริมาณจึงเป็นหัวใจสำคัญของการตลาด จึงทำให้รูปแบบของเครื่องจักสานมีรูปแบบที่แปรเปลี่ยนไปจากเดิมแต่ยังคงมีเอกลักษณ์ของท้องถิ่นให้มีการสืบทอดดำรงอยู่แต่มีรูปทรงที่สอดคล้องกับประโยชน์ใช้สอย อีกทั้งจะต้องสามารถผลิตเครื่องจักสานได้ในระดับอุตสาหกรรมในครอบครัวหรือขนาดย่อม เพื่อให้ได้ปริมาณและคุณภาพตามต้องการ

ผลิตภัณฑ์หัตถกรรมของจังหวัดนครปฐมมีหลายประเภท ได้แก่ ผลิตภัณฑ์เครื่องปั้นดินเผาศิลาดลเครื่องเบญจรงค์ ผลิตภัณฑ์จักสาน ผลิตภัณฑ์เป่าแก้วและแก้วถัก ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์ จากผ้าและดอกไม้อบแห้ง เป็นต้น ซึ่งผลิตภัณฑ์บางประเภทจะมีลักษณะและรูปแบบที่ไม่แตกต่างจากผลิตภัณฑ์จากจังหวัดอื่นแม้จะมีคุณภาพและมีฝีมือที่ดีแต่ยังมีตลาดจำหน่ายเพียงภายใน ประเทศเท่านั้น ดังนั้นการวิจัยเพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานของจังหวัดนครปฐมด้านวัสดุใหม่ด้านรูปแบบที่สอดคล้องกับความต้องการใช้งานมีความสวยงามสอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีของกลุ่มผู้ใช้ตลอดจนกรรมวิธีการผลิตและช่องทางการจำหน่ายให้เหมาะสมจะสามารถทำให้ผลิตภัณฑ์เหล่านี้จำหน่ายได้ในตลาดสากล แนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์เส้นใยพืชของจังหวัดนครปฐมที่ผลิตใน

ปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบ เช่น จักสานจากไม้ไผ่ ผักตบชวา ไม้ไผ่ เป็นต้น เมื่อนำมาใช้งานพบว่า จะมีการเสียหายจากมดและแมลงมากัดกิน ดังนั้นจึงได้มีการศึกษาวิจัยเพื่อหาวิธีป้องกันจากปัญหาดังกล่าว โดยผ่านขบวนการตากแห้งแล้วแช่น้ำยาฆ่าเชื้อราหรืออบด้วยกำมะถัน พบว่าสามารถทำให้วัสดุจากธรรมชาติเหล่านี้มีความทนทานในการใช้งานได้นานขึ้น นักวิจัยจึงได้มีแนวคิดที่จะนำวัสดุในธรรมชาติชนิดอื่น ๆ นอกเหนือที่กล่าวแล้วมาใช้งาน เช่น ต้นรูปฤาษีเทวดา มาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตงานหัตถกรรม จักสานเพิ่มขึ้น เนื่องจากเป็นวัชพืชที่ยังไม่มีการนำมาใช้ในงานหัตถกรรม ดังนั้นการวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งหวังที่จะศึกษาหาวัสดุจากธรรมชาติใหม่ ๆ ในจังหวัดนครปฐมที่สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตงานหัตถกรรม อันจะเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับพืชเหล่านี้และลดต้นทุนในการขนส่งวัสดุจากต่างถิ่นเพื่อนำมาผลิตงานหัตถกรรมจักสาน

การวิจัยเพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากเส้นใยพืชของจังหวัดนครปฐมให้มีคุณภาพนอกจากการหาวัสดุตามธรรมชาติใหม่ๆมาทำผลิตภัณฑ์ที่มีมาตรฐาน มีความเป็นเอกลักษณ์ และมีรูปแบบเป็นที่ต้องการของตลาด อันจะเป็นการยกระดับผลิตภัณฑ์จักสานให้สามารถแข่งขันในตลาด การศึกษาวิจัยตลาดหัตถกรรมจักสานในประเทศและต่างประเทศเป็นการศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับพฤติกรรมผู้บริโภค วิธีการดำเนินชีวิตประจำวัน รูปแบบของสินค้าเครื่องใช้ เพื่อนำมาวิเคราะห์หารูปแบบของผลิตภัณฑ์ใหม่และทำต้นแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมสำหรับถ่ายทอดเทคโนโลยีการผลิตให้กับชุมชนในจังหวัดนครปฐมต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อหาวัสดุธรรมชาติใหม่ๆในจังหวัดนครปฐมที่สามารถนำมาพัฒนางานหัตถกรรมประเภทต่างๆได้
2. เพื่อออกแบบและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์หัตถกรรมให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
3. เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการออกแบบและพัฒนางานหัตถกรรมจักสานให้กับชุมชนเป้าหมาย

3. คำถามการวิจัย

1. การพัฒนาผลิตภัณฑ์จากวัสดุธรรมชาติในจังหวัดนครปฐมควรมีแนวทางอย่างไร
2. วัสดุธรรมชาติประเภทไหนที่ควรนำมาพัฒนาผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจักสานภายในจังหวัดนครปฐม

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ หมายถึง การพัฒนา ปรับปรุง หรือเปลี่ยนแปลงผลิตภัณฑ์ให้ตรงตามความต้องการของผู้บริโภค

วัสดุธรรมชาติ หมายถึง วัสดุที่ได้มาจากธรรมชาติ ที่ไม่ผ่านกระบวนการแปรรูป ที่สามารถนำมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่ใช้ประโยชน์โดยทั่วไป หรือนำมาตกแต่งประดับให้เกิดความสวยงาม เช่น กาบหมาก รกมะพร้าว เกล็ดปลา รั้งไหม ไบซางพารา กาบกล้วย ไบลาน เมล็ดพืช เปลือกหอย หินสี เป็นต้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่มีการสั่งสม สืบทอด ปรับปรุง และพัฒนาให้เกิดความสัมพันธ์กับการดำรงชีวิต ได้แก่ การทำมาหากิน การจัดการเกี่ยวกับปัจจัยสี่

เครื่องจักสาน หมายถึง ภาชนะเครื่องมือ เครื่องใช้ที่สร้างขึ้นจากวิธีการจักสาน ถัก ทอ

ลายสาน หมายถึง รูปแบบที่มีระบบการสานให้เกิดการเชื่อมต่อซ้ำ ๆ กันโดยวิธีการใช้เส้นดอกขัดกันด้วยการยกและข่มเพื่อให้เกิดแรงยึดระหว่างกันจนเกิดเป็นลายสาน

รูปแบบ หมายถึง สิ่งที่กำหนดให้อือเป็นหลักหรือแนวทางการดำเนินการ

ผักตบชวา หมายถึง วัชพืชชนิดหนึ่งที่มีความเป็นอยู่ทนต่อสถานการณ์ธรรมชาติดีกว่าพันธุ์ไม้ชนิดอื่น ๆ ซึ่งมีขึ้นอยู่ในน้ำ ชาวอังกฤษจึงเรียกว่าพืชน้ำ (Water Hyacinth) เข้ามาในประเทศไทยในสมัยรัชกาลที่ 5

วัสดุพื้นถิ่น หมายถึง วัสดุที่เจริญเติบโตตามธรรมชาติในท้องถิ่นต่าง ๆ เฉพาะแหล่งที่เกิด และที่คนท้องถิ่นนำมาใช้ประกอบในการดำรงชีวิต เป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวไม่มีในถิ่นอื่น

หัตถกรรม หมายถึง สิ่งที่สร้างขึ้นด้วยฝีมือมนุษย์ หรือกระบวนการผลิตสิ่งของด้วยมือ ที่ใช้แรงงานฝีมือเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิต วัตถุประสงค์เพื่อการใช้ประโยชน์โดยเฉพาะ

5. ขอบเขตของการวิจัย

1. ศึกษาวัสดุใหม่จากธรรมชาติในท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐมที่เหมาะสมในการนำมาผลิตงานจักสาน ได้แก่ กาบกล้วย ต้นรูปเทวดา ไบเดย ไบตะไคร้ เป็นต้น
2. การออกแบบและพัฒนาารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากเส้นใยแต่ละประเภทให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคประเภทของใช้ของประดับตกแต่ง ประกอบด้วย กระเป๋าถือ กระเป๋าเดินทาง แฟ้มเอกสาร เป็นต้น
3. จัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงขั้นตอนการผลิตที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและสามารถนำไปผลิตเป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวหรืออุตสาหกรรมขนาดย่อม
4. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำผลิตงานจักสานให้กลุ่มเป้าหมายโดยการอบรมฝึกปฏิบัติและบันทึกภาพวิดีโอทัศน์เพื่อเผยแพร่ DVD

กรอบแนวความคิดของโครงการวิจัย

เส้นใยจากกาบกล้วย ต้นรูปเทวดา ไบเดย ไบตะไคร้ สามารถนำมาสร้างงาน และหัตถกรรมได้

6. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับการถ่ายทอดเทคโนโลยีคือชุมชนตำบลวัดละมุด อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม สามารถผลิตเครื่องจักรสานได้อย่างมีประสิทธิภาพทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง โดยผลิตภัณฑ์ที่ได้ของกลุ่มเป้าหมายสามารถจัดจำหน่ายเป็นสินค้าของที่ระลึกและประดับตกแต่งทั้งตลาดภายในประเทศและส่งออก ซึ่งรูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการพัฒนาออกแบบให้มีความสวยงามทันสมัยและมีคุณภาพทำให้เป็นที่ต้องการของผู้บริโภคได้เป็นอย่างดี

2. การวิจัยได้มุ่งไปที่การออกแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากเส้นใยแต่ละประเภท โดยอาศัยข้อมูลการทำผลิตภัณฑ์หัตถกรรมจากกลุ่มแม่บ้านและกลุ่มชุมชนในจังหวัดนครปฐมเป็นหลัก จากนั้นจึงศึกษารสนิยม พฤติกรรมการใช้งาน ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อและความเป็นอยู่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญต่อรสนิยมของผู้บริโภคในการกำหนดการเลือกซื้อสินค้าและนำผลการศึกษามาเป็นแนวทางในการออกแบบผลิตภัณฑ์จักสานแต่ละประเภท จัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงขั้นตอนการผลิตที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและสามารถนำไปผลิตได้เป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวหรือขนาดย่อม เพื่อให้ได้ปริมาณหรือคุณภาพตามต้องการ

3. แผนการถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือผลการวิจัยสู่กลุ่มเป้าหมายจัดทำวีดิทัศน์และแผ่น CD-zROM เพื่อเผยแพร่ผลงานวิจัยจำนวน 100 แผ่น ให้ชุมชนเป้าหมายและผู้สนใจ

7. วิธีการดำเนินการวิจัย และสถานที่ทำการทดลอง/เก็บข้อมูล

1. ศึกษาหาพืชชนิดต่างๆในจังหวัดนครปฐมที่เหมาะสมในการนำมาผลิตงานหัตถกรรมได้แก่ ต้นธูปฤๅษี เทวดา ไมยราบยักษ์ ไบลาน ไบกระพ้อ เป็นต้น

2. การออกแบบและพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์จักสานจากเส้นใยแต่ละประเภทให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้บริโภคประเภทของใช้ของประดับตกแต่งประกอบด้วย กระเป๋าถือ กระเป๋าเดินทาง แฟ้มเอกสาร โตะ เก้าอี้ ตู้และชั้นเอกสาร เป็นต้น

3. จัดทำต้นแบบผลิตภัณฑ์โดยคำนึงถึงขั้นตอนการผลิตที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนและสามารถนำไปผลิตได้เป็นอุตสาหกรรมในครอบครัวหรืออุตสาหกรรมขนาดย่อม

4. ถ่ายทอดเทคโนโลยีการทำผลิตภัณฑ์จักสานให้กลุ่มเป้าหมายโดยการอบรมฝึกปฏิบัติและบันทึกภาพวีดิทัศน์เพื่อเผยแพร่ DVD

5. ระยะเวลาทำการวิจัย และแผนการดำเนินงานตลอดโครงการวิจัย ใช้ระยะเวลา 1 ปีงบประมาณ (ตั้งแต่ 1 ตุลาคม 2551 ถึง 30 กันยายน 2552)

8. ผลสำเร็จและความคุ้มค่าของการวิจัยที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลิตภัณฑ์จักสานจากเส้นใยพืชของชุมชนกลุ่มเป้าหมายได้รับการประเมินความพึงพอใจจากผู้ซื้อและนักท่องเที่ยวทั้งด้านรูปแบบและคุณภาพ

2. ปริมาณการจำหน่ายสินค้าของกลุ่มเป้าหมายเพิ่มขึ้น